

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název školy: Střední odborná škola stavební Karlovy Vary

Sabinovo náměstí 16, 360 09 Karlovy Vary

Autor: ING. HANA MOTYČKOVÁ

Název materiálu: VY_32_INOVACE_02_ZÁKLADNÍ PRÁVNÍ POJMY II_P1-2

Číslo projektu: CZ 1.07/1.5.00/34.1077

Tematická oblast : PRÁVO PRO 1. - 2. ROČNÍK

Datum tvorby: 3. 10. 2013

Datum ověření: 7. 10. 2013

Klíčové slovo: právní odvětví, prameny práva, právní vztahy, právní normy

Anotace: Prezentace je určena pro žáky 1. – 2. ročníku oboru vzdělání Podnikání, výklad formou prezentace žákům vysvětluje pojem právní odvětví, prameny práva, právní vztahy, právní normy a jejich druhy.

Právní odvětví

- systém práva a právní řád – podobné pojmy, rozdíl v třídícím hledisku
 - **v právním řádu** – třídícím hlediskem určení **podoby (druhu) předpisu** – ústavní zákon, zákon, vládní nařízení, vyhláška
 - není směrodatný obsah, ale pouze forma – kdo ho vydal a v jaké podobě
 - **systém práva** představuje obsahové uspořádání právních předpisů
 - není uspořádáním norem podle právní síly
-

Právní odvětví

- podle toho, o čem předpis pojednává, se zařazuje do **právního odvětví**

 - **právní odvětví** v systému práva je souborem obsahově příbuzných zákonů, vyhlášek
 - soubor se považuje za formální prameny práva příslušného právního odvětví
-

Právní odvětví

□ Formální prameny práva

- = všechny formy, v nichž právní předpisy vstupují do právního řádu (zákony, vyhlášky...)
- v jaké podobě byly vydány (zákon,...)

□ Materiální prameny práva

- = společenské poměry, problémy, potřeby vyžadující právní ochranu
 - proč byly předpisy vydány?
-

Právní odvětví

□ Právní odvětví

- **ústavní právo** = ústavní normy o uspořádání a řízení státu, o nejvyšších orgánech státní moci a správy
 - **správní právo** upravuje organizaci a činnost státního administrativního aparátu
 - **občanské právo (hmotné)** - zahrnuje úpravu majetkových práv fyzických i právnických osob, jehož součástí je i právo rodinné
-

Právní odvětví

- **občanské právo (procesní)** – postup soudu při projednávání věcí v civilním procesu
 - **trestní právo (hmotné)** – vymezuje, která jednání jsou trestné činy a jaké tresty se za ně ukládají
 - **trestní právo (procesní)** – upravuje procesní postupy orgánů činných v trestním řízení
-

Právní odvětví

- **pracovní právo** – upravuje pracovní vztahy a další, které s výkonem práce souvisejí
 - **finanční právo** – upravuje oblast daní, poplatků
-

Právní vztahy

- ❑ **Právní vztahy** - vztahy upravené právními normami
 - ❑ při rozboru právního vztahu se zkoumá:
 - 1. účastník (subjekt)**
 - fyzická osoba, organizace a orgány (právnícké osoby) a stát
 - právo jim přiznává dvojí právní způsobilost
 - být právní osobností = způsobilost mít práva a povinnosti
 - být svéprávný = mít způsobilost právně jednat
-

Právní vztahy

2. obsah - jsou práva a povinnosti účastníků

3. předmět - cíl (účel), k němuž práva a povinnosti směřují

□ Fyzické osoby

▪ **právní osobnost = způsobilost mít práva a povinnosti**

- vzniká narozením, zaniká smrtí nebo prohlášením za mrtvého
 - má i počaté dítě, narodí-li se živé
 - nemění se během života, nemůže být omezena (i nezletilí, nesvéprávní)
-

Právní vztahy

- **svéprávnost** = způsobilost právně jednat, vlastními úkony nabývat pro sebe práva a zavazovat se k povinnostem, nabývá se v plném rozsahu zletilostí
 - lze omezit – soud - nejdéle na 3 roky - opatrovník
 - emancipace = přiznání svéprávnosti soudem, věk alespoň 16 let
 - nezletilí mohou činit právní úkony přiměřené rozumové vyspělosti
 - za nezletilé osoby jednají zákonní zástupci
-

Právní vztahy

☐ Ochrana osobnosti

- základní lidské právo (upraveno v Listině základních práv a svobod, v občanském zákoníku)
 - **právo na ochranu jména** - platí i pro pseudonym
 - **právo na ochranu podoby** – podobizna je portrét osoby, kde je zachycena její podoba (obrazový snímek není portrét)
 - **právo na ochranu soukromí** - pokud není zákonný důvod, nikdo nesmí zasáhnout do soukromí – narušovat prostory, sledovat, pořizovat záznam
-

Právní vztahy

- výjimky: není třeba souhlasu občana – tzv. zákonné licence – použít k úředním účelům (podobizna hledaného člověka, zpracování biografie známé osobnosti)
 - **právo na duševní tělesnou integritu** – člověk je nedotknutelný, písemný souhlas k zásahu do integrity, výjimka – ochrana života nebo zdraví
 - **práva člověka převzatého do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu** – zákonný důvod, oznámit zákonnému zástupci, opatrovníkovi nebo osobě blízké, do 24 hodin oznámit soudu - rozhodne do 7 dnů
-

Právní vztahy

- **Právnícké osoby** – uměle vytvořené subjekty – podstatu tvoří lidé nebo věci
 - **společenství osob** (korporace) – družstva, spolky, obchodní společnosti
 - **společenství věcí, majetku** – nadace, fondy, ústavy
 - právnícké osoby se mohou sdružovat – vytvářejí **sdružení**
 - identifikační znaky právnícké osoby: název, sídlo, identifikační číslo
-

Právní vztahy

- ❑ právnické osoby – od svého vzniku **právní osobnosti** = způsobilost k právům a povinnostem, způsobilost k právnímu jednání – vlastním jménem nabývat práva a plnit povinnosti
 - ❑ vznik – zřízena zákonem, rozhodnutím orgánu veřejné moci, zakladatelským jednáním, jiným způsobem – zápis do veřejného rejstříku
 - ❑ písemná smlouva nebo zakládací listina – založení právnické osoby
-

Právní normy

- lidé používají různé normy (právní, morální..)
 - **Právní normy** = všeobecně závazná pravidla chování, jejichž dodržování je vynutitelné státní mocí
 - tvoří a vydávají je státní orgány
 - předepsaný postup
 - písemná forma
 - tvorba právních norem = **legislativa**
-

Právní normy

- **osobní** – určení, na které osoby se vztahuje (občanský zákoník x řidič motorového vozidla)
 - **územní** (prostorová) – vymezuje prostor, v němž se předpis uplatňuje
 - **časová** – jde o dobu, od kdy (popř. do kdy) se musí předpis dodržovat (účinnost)
 - **věcná** – kterých záležitostí se předpis týká
-

Právní normy

- ❑ postih za porušení právní normy = **sankce**
- ❑ soubor právních norem = **právní předpis**
- ❑ stát upravuje pouze vztahy, v nichž je nutné poskytovat účastníkům právní ochranu, jistotu = **právní vztahy**

Výklad právní normy

- právní norma při svém uplatnění v praxi je vykládána (interpretována)
 - způsoby výkladu: kdo výklad podává
 - **legální** – obecně právně závazný, podává jej orgán, který je ústavou zmocněn (nemáme)
 - **oficiální** – není obecně závazný, státní orgán pro podřízené orgány, výklad podaný orgánem státní správy nezavazuje soud
-

Výklad právní normy

- **Nejvyššího soudu a Vrchního soudu** – rozhodnutí, stanovisko, není obecně právně závazné, významně ovlivňuje soudní praxi
 - **orgánu aplikujícího právo** - soud, správní orgány (stavební úřad) při svém rozhodování, právně závazné pro konkrétní případ, ne obecně (judikáty)
 - **doktrinální** - založen na vědeckém zkoumání platného práva, není právně závazný, ovlivňuje praxi, právní teoretici, vědci – komentáře k zákonům, časopisy
-

Členění norem

právní

- obecně závazné pravidlo chování
- dodržování vynutitelné státní mocí
- tvoří a vydávají je státní orgány

společenské, jiné

- obecně závazné pravidlo chování
- dodržování nevynutitelné státní mocí
- nehrozí sankce, opovržení, morální újma

Druhy právních norem

- **normy zavazující**
 - povinnost k aktivnímu jednání (zaplatit daň) = normy příkazující
 - zakazují určité činnosti = normy zakazující
- **normy opravňující**
 - volba některého způsobu chování (pokuta za porušení smlouvy – může, ale nemusí být ve smlouvě)

>

Druhy právních norem

- Členění podle závaznosti:
 - **kogentní** (donucující)
 - strohá, bezvýhradně závazná, nepřipouští odchylky (povinnost zaměstnavatele seznámit s předpisy BOZP)
 - **dispozitivní** (podpůrná)
 - relativně nezávazná, použití tehdy, když si účastníci svá práva a povinnosti neupravili sami

Druhy právních norem

- Členění podle obsahu:
 - normy práva občanského, pracovního,...

- Členění podle použité legislativní techniky
 - **taxativní** – stanoveny konkrétně podmínky uplatnění normy
 - **demonstrativní** – upravuje podmínky použití příkladmo (v textu slovo „zejména“)

Druhy právních norem

□ Další členění:

- **odkazující** – v některé části odkazují na jinou normu
- **blanketové** – odkazující na jiné, často nevydané normy (prováděcí předpisy)

Opakování

Co je právní odvětví?

Jaké jsou formální prameny práva?

Jak se člení právní normy?

Co je svéprávnost?

Zdroje:

- Ryska, R. *Právo pro střední školy*. Praha: Fortuna, 2010. ISBN 978-80-7173-010-9
 - Šíma, A.; Suk, M. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-490-2
 - Kučera, R. *Základy práva*. Brno: MU v Brně, 2002. ISBN 80-210-2940-4
 - Kliparty jsou volně přístupné v programu Word.
-